

В.М.Ботушанський*

ПЕРЕГУК РЕВОЛЮЦІЙ

У статті йдеться про вплив революційних подій у Російській імперії, зокрема в Україні в 1905–1907 рр. на піднесення боротьби буковинських українців за свої соціальні, демократичні й національні права. Підкреслюється їхня особлива зацікавленість національними домаганнями й успіхами своїх братів з Наддніпрянини, висловлюється думка про необхідність єднання українців по обидва боки австрійсько-російського кордону в боротьбі за свої права.

За Помаранчевою революцією (здається, п'ятою в нашій історії за останні сто років) якось непомітно виглядає столітній ювілей першої, яка розпочалася 9(22) січня 1905 р. Воно й зрозуміло, більшість людей осмислюють нинішні здобутки демократії незалежної України, живуть надіями на поліпшення становища в усіх сферах життя, не надто оглядаючись назад. Та суспільна пам'ять поколінь, громадянська свідомість підказує нам, що не можна забувати і тих, хто в неймовірно складніших умовах виступав проти тиранії, ризикуючи практично щоразу не лише особистою свободою, майном, а й життям. Бо якщо, скажімо, Помаранчева революція в Києві обійшлася всього незначною кількістю простудних захворювань (і приблизно сімнадцятьма заручинами серед студентства), то шлях учасників першої революції позначено темно-червоним кольором селянсько-робітничої крові, шибеницями зі "столипінськими галстуками", кайданами від етапу до етапу в безнадійну далечінь Сибіру.

Можливо, певна неувага до цієї події столітньої давності пов'язана із тим, що вона подавалася виключно як витвір більшовиків на чолі з Ульяновим (Леніним). А це нині сприймається критично, оскільки більшовицьке керівництво всюди штучно (а то й монополюю) завищувало свою роль у всіх сферах буття.

---

*Ботушанський Василь Мефодійович – д-р іст. наук, проф., зав. кафедри історії України Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича.

А тим часом, рядовим учасникам тодішніх революційних подій, які виступали проти царизму, за загальне рівне виборче право, за землю, демократичні свободи, 8-годинний робочий день, національне визволення, здебільшого на останньому місці було питання політичної боротьби між більшовиками, яких в Україні тоді налічувалося 4,5 тис., і меншовиками.

Що ж стосується участі в цій умовно названій "російській" (бо росіян в імперії було менше половини) революції народу підросійської України, то одними з найактуальніших вимог були: національна свобода, право українського народу на задоволення своїх національних запитів – усунення ганебної клички "інородці", автономія України, здобуття належних прав у всіх органах представницької влади і самоврядування, скасування Валуєвського циркуляра 1863 р. та Емського акта 1876 р., навчання у школах і вузах рідною мовою, свобода українських слова, періодики, художньої літератури, товариств (зокрема "просвіт") та ін.

Участь українського народу Наддніпрянщини у цій революції викликала велике піднесення серед населення західноукраїнських земель, зокрема Буковини. Вони справедливо вважали, що перемога багатомільйонного українського народу в Російській імперії позитивно вплине і на їхню долю. Про це дедалі частіше з'являлися повідомлення, а то й міркування окремих представників буковинської, зокрема української громадськості на сторінках періодичної преси. Так, газета "Руска рада" від 27 жовтня 1905 р. у статті "Що ся діє тепер в Росії?" писала: "Ми, русини на Буковині, пильно интересуємося тим, що ся нині діє в Росії... Доля тих наших братів, яка є залежна від теперішніх подій у Росії, мусить нас горячо обходити, тим більше, що зміна положення русинів на Україні... в Росії може мати великі наслідки і на наше жите, і на наше положення"¹.

Ще більш рельєфно ця думка простежується у "Письмі українських селян-радикалів із Галичини та Буковини до селян-послів Російської державної Думи в Петербурзі", виданому М.Павликом у 1906 р. у Львові. У цьому листі, датованому 28 липня 1906 р. і підписаному 580 селянами (301 – із Буковини, 279 – із Галичини), зазначалося, що "між вами є й рідні наші брати-українці, репрезентанти 28-мільйонного хліборобського народу українського..., того самого народу, до якого належимо й ми, хлібороби-русини в Австро-Угорщині, де нас є 4 млн. душ, які говорять більше-менше так, як ми отсе пишемо". Далі у листі наголошувалося: "Від того, який лад настане в російській Україні, залежить безпосередньо і наша доля, а то вже тому, що в Росії наших рідних братів, як бачите, сім раз більше, ніж нас тут, і ми, що боремося з ворогами своїми: шляхтичами та чиновниками польськими, мадярськими, німецькими, румунськими й т. и. вже поверх 600 років знемагаємо, нарешті, в тій боротьбі, і без підмоги російської України не в силі забезпечити собі кращої долі"².

Саме в такому ключі (зацікавленням буковинців, насамперед подіями в Україні) слід розуміти і ті численні повідомлення про революційні події та реакцію на них буковинців, які публікувались у місцевій пресі та навіть в офіційних джерелах. Уже 28 січня (за ст. ст. 15), 4, 11, 18, 25 лютого, 4, 11, 25 березня 1905 р. у чернівецькій соціал-демократичній газеті "Volkspreste" ("Народна преса") з'явилися передові статті "Революція в Росії", в яких висвітлювалися тамтешні революційні події. Ці статті закінчувалися словами: "Честь загиблим, слава борцям, за свободу, права і хліб"³. 4 лютого перша сторінка цієї газети була присвячена революційним подіям в імперії Романових під назвами статей: "Товариші по партії і друзі", "Освобождение?"⁴.

Слід зазначити, що всі виступи в Російській імперії, у т. ч. і в Україні, у буковинській пресі значились як "російські"⁵.

Ряд інформацій про події російської революції, починаючи з лютого 1905 р., вмістив часопис "Промінь" під назвами: "Царство тьми", "Жертви кровавих

днів", "Під теперішню хвилю", "В боротьбі за свободу" та ін.⁶ 30 січня 1905 р. у залі чернівецької ратуші відбулися міські збори, організовані місцевими соціал-демократами, на яких було засуджено криваві дії царату 9 (22) січня в Петербурзі. Наприкінці зборів виступив один із втікачів із Російської імперії, який свою промову закінчив словами: "Долой царизм! Долой убийцю с трона!". Збори прийняли резолюцію, в якій висловили "симпатію російському пролетаріату, а погорду російському правительству". Учасники зборів намагалися влаштувати демонстрацію протесту перед російським консульством, але поліція розігнала їх. За рішенням зборів було створено комітет (10 осіб) для збору коштів у фонд допомоги сім'ям загиблих революціонерів⁷.

Переслідування учасників революційних подій у Російській імперії, єврейські погроми викликали втечі багатьох політичних емігрантів на західноукраїнські землі. На кінець лютого 1905 р. на Буковині їх було 1024, у т. ч. 704 у Чернівцях. Крайове управління Буковини на початку березня 1905 р. розпорядилося вислати їх назад під тим приводом, що, мовляв, для них нема тут роботи, а наймаючись, вони знижують платню місцевим робітникам, що багато хто з них хворі і т. д.⁸ Проте чернівчани виступили проти цього наміру. Чимало цих емігрантів взяли участь у першотравневих демонстраціях 1905 р. у Чернівцях, Вижиці, Сторожинці, Сучаві.

Буковинські українці (очевидно, беручи приклад зі своїх східних братів-українців, які в революційній боротьбі виступали солідарно із представниками інших націй) у своїх домаганнях більш демократичних виборчих законів до сейму і громадських рад проявляли небувалу раніше міжнаціональну толерантність, прагнення діяти разом для досягнення спільної мети. Свідченням цього можна вважати резолюцію чисельного (6 тис. учасників) крайового віча в Чернівцях, скликаного народовцями на початку липня 1905 р. Після ґрунтового виступу українського професора Чернівецького університету С.Смаль-Стоцького та інших ораторів віче серед ряду ухвал вписало і таке: "Пам'ятаючи на се, що волоський (молдавський, румунський. – В.Б.) нарід зв'язаний з руским (українським. – В.Б.) (задля спільної релігії) вузлом приязних і сусідських відносин, віче висказує для него свою повну симпатію... Віче підносить із горячим признанем поміч з боку жидівського (єврейського. – В.Б.) населення... і заявляє одноголосно, що руского народу не відтягнуть ніякі цькування від приязних відносин з жидами, з якими русини від віків живуть у згоді"⁹.

11 листопада 1905 р. єврейські студентські товариства влаштували перед російським консульством у Чернівцях демонстрацію протесту проти єврейських погромів у Російській імперії, внаслідок чого у приміщенні консульства було вибито шибки¹⁰.

Революція на сході, певні її здобутки (маніфест царя 17 жовтня 1905 р. про деякі свободи) спонукали громадськість Австро-Угорщини, у т. ч. і Буковини, розпочати восени 1905 р. масові виступи за введення загального виборчого права, прийняття відповідних законів про вибори до парламенту, крайових сеймів і громадських рад. Під час цих масових зібрань висловлювалася й солідарність із російськими революціонерами, виступали і емігранти-втікачі з Російської імперії. Так, 12 листопада 1905 р. у залі магістрату і перед ним, на площі Ринок, відбулися масові збори городян, на яких розглядалися такі питання: "Перемога російської революції" та "Загальне виборче право і загальний страйк". Деяко перебільшуючи успіхи російської революції, доповідачка Бригітта Ульріх, зокрема заявила: "Наші браття в Росії перемогли" і висловила "симпатію героям революції, які знищили царизм". Промовець Якоб Пістінер у своєму виступі зазначив, що "зараз настав час, коли корони серйозно захиталися... на Сході у сусідній з нашою країні хитається корона все більше і більше перед переможною революцією..."

Росія кличе всіх громадян спільно до [виборчих] урн" і закликав усіх до рішучої боротьби за загальне виборче право. У прийнятому меморандумі місцевих соціал-демократів із вимогою загального виборчого права, зокрема зазначалося: "Раз сама Росія – цей невичерпний арсенал контрреволюції – має уже загальне виборче право (перебільшення. – В.Б.), якщо російський селянин уже дозрів до виборчого права, то ми тим більше дозріли. Хай живе загальне, рівне, пряме виборче право при таємному голосуванні до парламенту, ландтагу і громадських рад"¹¹.

Очевидно, під впливом цих виступів навіть крайові власті мусили визначитися зі своїм ставленням до подій на сході, тим більше, що чимало буковинських підприємців (переважно євреїв) мали свої підприємства у царській Росії. 13 листопада 1905 р. Буковинський сейм ухвалив таке рішення: "Представники краю Буковини без різниці походження, віри й політичної партійної приналежності засуджують вбивства і мордування людей у царській імперії і висловлюють цим варварським приниженням людської гідності свій гнів і обурення"¹².

28 листопада 1905 р. по всій Австрії відбулися масові збори та демонстрації, в яких взяли участь понад 1 млн. чол., у т. ч. у Чернівцях – 15 тис., майже по 1 тис. чол. у Сторожинці, Садгорі, Радівцях, Сереті з вимогою загального виборчого права. Під час цих виступів та інших зібрань не раз звучали слова солідарності з борцями за свободу в Російській імперії. Так, на крайовій соціал-демократичній конференції у Чернівцях 15 грудня 1905 р. доповідач Г.Григорович у своїй доповіді змалював важку боротьбу "наших російських братів" і запропонував резолюцію, яку, стоячи, під оплески ухвалили делегати: "Крайова конференція Буковини вітає російську революцію з її дотеперішніми успіхами і висловлює палке бажання, щоб російським товаришам вдалося у класовій боротьбі пролетаріату досягти остаточної перемоги над самодержавством і реакцією"¹³.

До політичної боротьби пробуджувалося й буковинське селянство, на яке істотно впливали місцеві народовці. На багатолюдному вічі 19 грудня 1905 р. у с. Раранче (нині Рідківці), на яке прибули і селяни із Топорівців, учитель Іванович у своєму виступі підкреслив велике значення російської революції, а в резолюції учасники зборів записали: "Народне віче в Раранчу з дня 19 грудня вітає з подивом свободолюбиві елементи всіх народів Росії, а передовсім наших закордонних братів [українців], шле їм привіт та бажає успіхів в їх завзятій борбі за волю...". Аналогічне рішення ухвалило й віче 24 грудня 1905 р. у Садгорі¹⁴.

У резолюції народних зборів, що відбулися 31 грудня 1905 р. у с. Товтри, в яких узяли участь кілька сот селян, висловлювалася симпатія учасникам російської революції: "Віче в Товтрах, зібране 31 грудня, вітає своїх братів [українців] в Росії у боротьбі за волю і шле їм найщиріший привіт, а рівночасно висказує глибоке обурення російському урядові за його варварські подвиги"¹⁵.

У наступному, 1906 р., чернівчани, буковинці і далі підтримували революційну боротьбу трудящих Російської імперії, зокрема українців, та й самі дедалі активніше включались у боротьбу за розширення своїх політичних прав. 28 січня 1906 р. на вічі у с. Мілієві, присвяченому домаганням виборчої реформи в Австрії, виступаючи Лук'янович і Моровик закликали українців та євреїв діяти в цій боротьбі разом¹⁶.

У зв'язку з річницею російської революції робітники Чернівців 13 лютого 1906 р. у залі пивного бару, що розміщувався по вул. Лілійній (нині вул. І.Франка), влаштували збори, на яких виголошувалися урочисті промови на честь революціонерів у сусідній імперії українською, німецькою, румунською і польською мовами¹⁷.

Загальне революційне піднесення в краї яскраво відобразила газета "Буковина" за 16 березня 1906 р. у статті до 25-річчя вбивства царя Олександра II: "Могучі удари російського пролетаріату ... валять не лише велику тюрму народів Росію, благодатний вплив російської революції відчують скрізь по Європі. Вона

влила свіжу енергію в жили борців і штовхнула могутнім ударом хвилю історичного розвитку значно вперед. Тому-то таке сильне зацікавлення з боку всього пролетаріату російською революцією, тому в кожній фазі розвитку революції в Росії він немов бачить одне огниво з історії власного визволення"¹⁸.

1906 р. знову постало питання про депортацію російських емігрантів. На їх захист, як і в 1905 р., виступили чернівецькі робітники. Зокрема на міських зборах у першій декаді квітня 1906 р., що проходили під головуванням проф. С.Смаль-Стоцького, один із виступаючих д-р Геліос Кобилянський висловив думку, що треба справді відправити російських емігрантів на батьківщину, бо вони забирають роботу у місцевих робітників, або хоча б створити при поліції бюро з їхнього працевлаштування. У відповідь слово взяв Ярослав Весоловський, який засудив "драконські забаганки д-ра Кобилянського". Він підкреслив, що російські емігранти, "то по більшій часті люди, що боролися в Росії за свободу. Ми не сьміємо забути, що коли тепер в Росії... українці стали жити політичним і національним життям, то це наслідок загальноросійської революції. Тепер з нами і в Австрії будуть інакше рахуватись, бо за нашими плечима стоїть 25 мільйонів вільного народу. Коли б цих емігрантів відправили власті до Росії, то їх там жде хіба шибениця і тюрма, а свідомо видавати людей на смерть не може жоден чоловік, котрий має хоч трохи розвинене почуття людськості. Тож такої ухвали руське (українське. – В.Б.) віче прийняти не сміє, щоб ми видались більше поліцейськими, як сама поліція"¹⁹.

Після першотравневої демонстрації 1906 р. на зборах чернівецьких робітників у тому ж залі пивного бару промовці вітали присутніх емігрантів із Російської імперії, у т. ч. російською мовою (Т.Григорович), підкресливши "заслуги російського пролетаріату"²⁰.

У червні 1906 р. студенти єврейської національності Чернівецького університету влаштували демонстрацію перед будинком російського консульства, протестуючи проти єврейських погромів у Белостоку²¹.

25 липня 1906 р. на робітничих зборах у Чернівцях промовці Я.Пістінер (німецькою мовою), пані Т.Григорович (російською), Тропер і Вольф (єврейською) висловили своє обурення новою спробою крайових властей вислати втікачів (в основному євреїв) у Російську імперію, вказали їм шляхи своєї легалізації, засудили дії поліції – виконавиці депортації²². (Щоправда, упродовж 1906–1907 рр. більшість із цих емігрантів були все-таки вислані або виїхали в інші місцевості. Станом на початок 1908 р. на Буковині їх залишилося всього 269 осіб)²³.

Російська революція дала потужний поштовх до страйкового руху в Австро-Угорщині, у т. ч. і на Буковині. Якщо 1904 р. у краї відбулося 4 робітничі страйки, то у 1905 р. – 17, а всього за 1905–1907 рр. – 34 страйки, в яких взяли участь 4702 робітники²⁴. У селах краю 1905 р. відбулося 8 аграрних страйків, а за 1905–1907 рр. – понад 20 (5 тис. учасників)²⁵. Робітники і селяни добивалися поліпшення свого матеріального становища, а також висували й політичні вимоги, закликали діяти "за російським зразком".

Відчуваючи подих революції по той бік австрійсько-російського кордону, представники політичної еліти краю пропонували віденській бюрократії йти на поступки вимогам народних мас, бо полум'я революції може перекинутися і на Габсбурзьку монархію. Приміром, український депутат від Буковини Микола Василько, виступаючи в лютому 1906 р. у парламенті, заявив: "Переживаємо важні часи, а теперішній рух найшов живий відгомін спеціально між населенням східної часті монархії. І я надіюся, що високе правительство те розуміє, що, якби воно покинуло свою програму (військової реформи. – В.Б.), то тоді б рух сей спалахнув полумінем, якого пригашене вимагало би обережності й великого вироку з боку міродатних чинників"²⁶.

Під тиском народних мас правлячі кола Габсбурзької монархії, зрештою, мусили піти на розробку нового виборчого закону про загальне виборче право, проект якого було опубліковано в кінці жовтня 1906 р. Газета "Буковина" у зв'язку з цим писала, що стара виборча система "могла була ще утриматися, коли б певні події за границею держави не були сильно вплинули на публічну свідомість і не прискорили розвою, який скорше або пізніше мусів наступити. Борба за конституцію в Росії нагадала нашим правлячим кругам, що не слід гаяти часу, але треба розширювати конституційні права на всіх горожан" (громадян. – В.Б.)²⁷.

Знаменним є й те, що в ході піднесення революційної боротьби по обидва боки російсько-австрійського кордону чільні представники українства все більше усвідомлювали необхідність єднання всіх українців. Ці думки переконливо виклала газета "Буковина" від 24 січня 1907 р. у передовій статті "По сій і по тій стороні кордону". "Переживаємо важну хвилю, у якій рішається значна частина долі нашого народу по сій і по тій стороні кордону, йшлося у статті. Надходить остання пора, йде несказанно важна хвиля і треба віднині вже дбати, щоб хвиля ся знов не перейшла побіч нас... Придивляючися всьому тому, не вільно забувати нам, що борба... народу нашого в Галичині або на Україні мусить займати душі всіх русинів, отже, і буковинців. Кривда галичан, або наддніпрянських земляків наших є теж нашою кривдою. Їх турботи і надії – мусять бути смутком і радістю нашою. Проти злучених сил ворожих ставлю єдність нашу. В тяжкій і рішучій хвилі засадою всієї політики руської (тобто української. – В.Б.) мусить стати єдність усіх частин України. А друга річ: організація мас народних на широкій демократичній підставі. Втягнути треба в працю громадську найширші верстви, а при тім звертати увагу на всі землі руські (тобто українські. – В.Б.). У той спосіб ведена акція мусить довести до кращих днів"²⁸. (Чи не є це заклик до соборності України, заповітом і для українських діячів сьогодення, у т. ч. і для учасників недавнього сепаратистського зібрання в Северодонецьку).

Буковинці раділи кожному успіху українців на Сході у здобутті своїх національних прав. Після дозволу царським урядом друкувати газети, художню та іншу літературу українською мовою буковинський часопис "Іскра" (редакція у с. Черепківці) у номері за 25 березня 1907 р. відгукнувся такими словами: "Ось там, за кордоном..., пута, що тяжіли на українській мові, вже зняті, і наші брати українці вже можуть обізватись своїм рідним словом"²⁹. Буковинці гаряче бажали братам по той бік кордону свободи, визволення, кращого життя. Цього щиро бажав українцям і буковинський поет Іван Діброва у вірші "Весна", вміщеному в тій же "Іскрі" за 10 травня 1907 р.:

Природо чарів,
Ти мачухо зла,
Коли принесеш
Україні добра?

Коли вже наш люд
Не буде бідить?
По панських ланах
Не буде робить?

Коли вже весна
Засяє йому!
Зносити ще довго
Він має зиму?³⁰

Учасникам революції в Російській імперії висловлювали симпатії, співчуття сім'ям загиблих більшість буковинців-трудівників, за винятком хіба що реакційних елементів, зокрема таких, як провідники москвофілів. Чернівецька соціал-

демократична газета "Борба", характеризуючи згодом ставлення буковинських москвофілів до революційних подій на сході, писала, що "були слова на москвофільських устах повні поліцейської піни против російської революції, яку счинили (як голосили москвофіли) лише жида, "іннородці" та прускі марки. Під час російської революції кричали москвофіли за шибеницею для революціонерів"³¹.

Наведені лише окремі факти (а їх незрівнянно більше) засвідчують про те, що перша російська революція, в якій активну участь узяли й українці підросійської України, справила великий вплив на українців півдавстрійської України, у т.ч. і Буковини. Це проявилось у пожвавленні економічної боротьби (страйки) й особливо боротьби політичної, зокрема за загальне виборче право. Особливістю виступів українців по один і другий бік кордону було те, що вони все більше усвідомлювали себе єдиним народом, штучно розділеним між двома імперіями, що їм необхідно виступати разом. Великі сподівання українців Буковини на перемогу українців Наддніпрянщини тоді не здійснилися. Але ці спільні виступи у 1905–1907 рр. значною мірою підготували ґрунт для вікопомного рішення буковинських українців 3 листопада 1918 р. про їхнє бажання возз'єднатися з Україною в єдиній соборній державі.

¹ Руска Рада. – 1905. – 27 жовтня.

² Письмо українських селян-радикалів із Галичини та Буковини до селян-послів Російської державної Думи в Петербурзі. – Львів, 1906. – С. 1–2.

³ Volkspresse. – 1905. – 28 січня.

⁴ Там само. – 4 лютого.

⁵ Там само. – 18, 25 лютого; 4, 11, 25 березня та ін.

⁶ Промінь. – 1905. – 15 січня, 1 лютого, 15 квітня, 1 червня, 15 липня та ін.

⁷ Буковина. – 1905. – 1 лютого.

⁸ Там само. – 31 березня.

⁹ Там само. – 9, 12 липня.

¹⁰ Там само. – 15 листопада.

¹¹ Volkspresse. – 1905. – 18 листопада.

¹² Stenographische Protokolle des Bukowiner Landtages der zweiten Session der zehnten Wahlperiode. 1905. – Czernowitz [без зазначення року видання].

¹³ Volkspresse. – 1905. – 2 грудня.

¹⁴ Буковина. – 1905. – 29 грудня; 1906. – 3 січня.

¹⁵ Буковина. – 1906. – 5 січня.

¹⁶ Там само. – 7 лютого.

¹⁷ Там само. – 18 березня.

¹⁸ Там само. – 16 березня.

¹⁹ Там само. – 11 квітня.

²⁰ Там само. – 4 травня.

²¹ Там само. – 24 червня.

²² Там само. – 27 липня.

²³ Державний архів Чернівецької області (далі – ДАЧО). – Ф.3. – Оп.2. – Спр. 24683. – Арк. 8–59.

²⁴ Кукурудзяк М.Г. Робітничий рух на Північній Буковині наприкінці XIX – на початку XX століття. – Львів, 1982. – С.84, 101.

²⁵ ДАЧО. – Ф.3. – Оп.1. – Спр. 9302. – Арк. 2–295.

²⁶ Буковина. – 1906. – 23 лютого.

²⁷ Там само. – 4 листопада.

²⁸ Буковина. – 1907. – 24 січня.

²⁹ Іскра. – 1907. – 25 березня.

³⁰ Там само. – 10 травня.

³¹ Борба. – 1912. – 25 лютого.

It is told in the article about the influence of revolutionary events in Russian empire, particularly in Ukraine, in 1905 – 1907 upon the raising of struggle of Bukovyna Ukrainians for their social, democratic and national rights. The author underlines their unique interest in national strives and successes of their brothers from Naddniprianschina, expresses the thought about necessity of joining of Ukrainians on both sides of Austrian-Russian border in struggle for their rights.